

**Uunga siunnersuut: Naligiissitaaneq assigiinngisitsinnginnissarlu pillugit Inatsisartut
inatsisaat**

pillugu

Inatsisinut Ataatsimiititaliap

siunnersuutip aappassaaneerneqarneranut

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Ataatsimiititaliap suliarinninnermini kingullermik ilaasortarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Anders Olsen, Siumut, siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Mette Arqe-Hammeken, Naleraq, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Harald Bianco, Inuit Ataqtigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Asii Chemnitz Narup, Inuit Ataqtigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Kuno Fencker, Siumut

UKA2023-mi ulloq 27. septemberimi siullermeerinninnerup kingorna ataatsimiititaliap
inatsisissatut siunnersuut misissorpaa.

Siunnersuutip imarisaa siunertaalu

Inatsisartut inatsisaanni matumani siunertaavoq assigiinngisitsinernik akiuiniarnissaq aammalu
suaaassutsip, naartunerup, meeravissartaarnerup, erninermi sulinngiffeqarnerup, kinguaassiu-
titigut sammiviup, suaaassutsini kinaassuseqarnerup, suaaassutsimik takutitsinerup, suaaassutsit
ilisarnaataasa, kingoqqiffiup, ammip qalipaataata, inuiaqatigiinni, inooqatigiinnermi imaluun-
niit inuianni pinngorfiup, innarluuteqarnerup, ukiut, politikikkut isiginnittaatsip, upperisap
imaluunniit upperisaqarneq apeqqutaatinnagit naligiimmik pisinnaatitaaffeqarnerup periarfis-
saqarnissallu qulakkeerneqarnissaat. Inatsisartut inatsisaat inuiaqatigiinnut tunngasuni tamani
atuuppoq, taamaattorli ilaqutariit inuuneranni assigiinngisitsinernik allatulluunniit namminiin-
narmut tunngasunut atuunnani.

Naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartunik inatsimmi matumani assigiinngisitsinissamut iner-
teqqummik unioqqutitsineq pillugu naammagittaalliuutinik suliaqarsinnaasunik pilersitsisoqar-
nissaa siunnersuutigineqarpoq. Assigiinngisitsinissamut inerteqquteqarneq unioqqutinneqar-
pat, aalajangiisartut aalajangiisinnaapput taarsiinissamillu akuersisinnaallutik. Aalajangiisartut
pilersinneqarneranni siunertaavoq eqqartuussivimmi suliakkiinngikkaluarluni

assigiinngisitsinermut naammagittaalliornerup suliarineqarnissaanut innuttaasunut ataasiakkaanut assigiiaarnerusumik periarfissaqalersitsinissaq.

Pisortatigoortumik ataatsimiititaliat, siulersuisut il.il. allaffissornermut aamma/imaluunniit teknikkinut tunngassutillit Naalakkersuisunit pilersinneqartut, inatsimmi suaassutsit katitigaanerannut, tassa angutit arnallu sapinngisamik amerlaqatigiinnissaannik piumasaqaammi pineqartunut ilaatinneqassasut siunnersuutigineqarpoq.

Siunnersuut malillugu Naligiissitaanermut Siunnersuisoqatigiit suliassaat aamma amerlissapput, soorlu inuiaqatigiinni naligiissitaaneq pillugu ilisimasanik katersineq, ineriartortitsineq ingerlatitseqqinnerlu kiisalu naligiissitaaneq pillugu paasissutissanik tamat malinnaatinnissaat. Tamatuma saniatigut isumassarsianik, siunnersuutiniq suliniutissanillu inuiaqatigiinni naligiissitaanermut nukittorsaasussanik Naligiissitaanermut Siunnersuisoqatigiit suliaqarsinnaassapput. Aammattaaq Naligiissitaanermut Siunnersuisoqatigiit ukiumoortumik nalunaarummik tamanut saqqummiissassapput.

Siunnersuutip Inatsisartunit siullermeerneqarnera

Inatsisissatut siunnersuutip siullermeerneqarnerani innuttaasunik assigiinngisitsisarnerup inerteqqutaanissaa partiinit isumaqatigineqarpoq. Inatsisissatulli siunnersuut manna aaq-qiissutissatut ilumut eqqortuunersoq partiit ilaasa qularutigaat.

Inatsisartuni ilaasortat amerlanerussuteqartut inatsisissatut siunnersuut Inatsisinut Ataatsimiititaliamut suliarineqartussanngorlugu innersuuppaat.

Allanguutissatut siunnersuut

Ulloq atuutilerfissaa, ilusiligaanerata iluarsaanneqarnera, kalaallisuunngortinneqarnerata iluarsaanneqarnera inatsisillu iliusiligaaneranut oqaasertaliussat ilanngunneqarnerat pillugit aappasaaneerinninnissamut allanguutissatut siunnersuummik Naalakkersuisut saqqummiussipput.

Tusarniaanermut akissutit

Ataatsimiititaliaq inatsisissatut siunnersuummik matuminnga suliarinninnermini atugassatut tusarniaanermut akissutit assilinerinik pissarsiniarpoq. Ataatsimiititaliap Naalakkersuisunut eqqaasitsissutigissavaa Inatsisartut Siulittaasoqarfiata iluserititassatut piumasaqaatai naapertorlugit tusarniaanermut akissutit inatsisissatut siunnersuutiniq Inatsisartunut suliassanngortinneqartunut ilanngunneqartartussaammata.

Nassuiaatit

Inatsisissatut siunnersuummi § 8, imm. 3 pillugu Inuutissarsiornermut, Niuernermut, Aatsitassanut, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisumit nassuiaat Inatsisinut Ataatsimiititaliamit ulloq 19. maj 2024-mi tiguneqarpoq. Nassuiaatit assilineri ilanngussaq 1-itut ilanngunneqarpoq.

Sassartitsinerit

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit ulloq 6. maj 2024-mi Inatsisinut Ataatsimiititaliamut sassartinneqarput. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit nalunaarusiaata: KALAALLIT NUNAANNI LGBTQIA+-IUNEQ, assilineri ilanngussatut 2-tut ilanngunneqarpoq.

Ulloq 29. april 2024-mi inuit innarluutillit illersuisuat Inatsisinut Ataatsimiititaliamut sassartinneqarpoq. Inuit innarluutillit illersuisoqarfiata Tiliup naligiissitaaneq assigiinngisitsinnginnissarlu, tassungalu ilanngullugu Naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartut inatsimmik unioqutitsinerit pillugit naammagittaalliuutinik suliarinnissinnaasoq pillugit tunuliaqutitit allakkiaa ilanngussaq 3-tut ilanngunneqarpoq.

Ataatsimiinnerit

Inatsisinut Ataatsimiititaliap ulloq 15. marts 2024-mi inuit pisinnaatitaaffii pillugit institutimi Københavniittumi ataatsimiippoq, tamatumani Danmarkimi nunanilu tamalaani naligiissitaaneq assigiinngisitsinnginnissarlu pillugit maleruaqqusat nassuiaatigineqarlutik. Suaassutsini kinaassuseqarneq, suaassutsimik takussutissallit suliaassutsimullu ilisarnaatit pissutigalugit assigiinngisitsisoqarsinnaanerani akiuiniarneq pillugu inuit pisinnaatitaaffii pillugit institutimit allakkiap assilineri ilanngussaq 4-tut ilanngunneqarpoq.

Siunersiuineq

Ulloq 8. november 2023-mi Inuussutissarsiornermut, Niuernermut, Aatsitassanut, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoq Inatsisinut Ataatsimiititaliamut sassartinneqarpoq, tamatumani Istanbulimi isumaqatigiissutip aammalu tunngavissarititaasut pingasut; tassaasut suaassutsini kinaassuseqarneq, suaassutsimik takutitsineq aamma suaassutsit ilisarnaataat; akornanni imminnut atassuteqarnerat oqallisigineqarluni. Siunersiuinissamut ageqqusissutip Naalakkersuisullu oqalugiaataata assilineri ilanngussaq 5 aamma 6-itut ilanngunneqarput.

Apeqqutit

Inatsisinut Ataatsimiititaliap ulloq 1. november 2023-mi Inuutissarsiornermut, Niuernermut, Aatsitassanut, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoq ilisimatitsiffiusumik ataatsimeeqatigaa, tamatumani naligiissitaaneq assigiinngisitsinnginnissarlu pillugit inatsisissatut siunnersuutip ilusiligaaanera Naalakkersuisumit nassuiaatigineqarluni. Ataatsimiititaliap ilisimatitsiffiusumik

ataatsimeeqatigiinnissamut aggeqqusissutaata Naalackersuisunullu ilaasortap inatsisip ilusiligaaneranut nassuiaataata assilinerat ilanngussat 7 aamma 8-tut ilanngunneqarput.

Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Assiinngisitsinnginnissami tunngavissarititaasut, tassaasut suaassutsini kinaassuseqarneq, suaassutsimik takutitsineq aamma suaassutsit ilisarnaataat qanoq atorneqartussatut naatsorsuutigineqarsinnaanersut Inatsisinut Ataatsimiititaliami suliarinninnermi ilaatigut oqaluserineqarpoq.

Taamaattumik nunani tamalaani nunanilu nalinginnaasumik sanilliuttakkatsinni maleruaqqusat qanoq ittut atuunnersut kiisalu qanoq misilittagaqartoqarnersoq paasisaqarfigissallugu Inatsisinut Ataatsimiititaliamit pingaartinneqarpoq.

Suiaassutsini kinaassuseqarneq, suaassutsimik takutitsineq aamma suaassutsit ilisarnaataat pissutigalugit assigiinngisitsisoqarsinnaanerani akiuiniarneq ukiuni kingullerni nunani tamalaani naalagaaffimmilu nukittorsarneqarpoq. Akiuiniarneq Naalagaaffinni Peqatigiinni sanngiinneraavoq aammalu suliasaqarfimmi nunarsuaq tamakkerlugu nalinginnaasumik isumaqatigiissutaannginnerani ersiutaalluni. Akerlianik innuttaasoq suaassutsikkut kinaassutsini pissutigalugu immikkoortitaappat, tamatuma Europami Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiissummut (EMRK) akerliunissaa ilimanarlunnarpoq. EMRK-mili illersugaaneq isumaqatigiissutip atuuffianut killeqarpoq, taamaallaallu naalagaaffimmit iliuuserineqartunut atuulluni.

Inuup suaassutsikkut kinaassutsiminik imaluunniit suaassutsimik takutitsinera pissutigalugit immikkoortitaannginnissamut illersornissaanut EU-mi inatsisini immikkut aalajangersagaqanngilaq. Suaassutsimik allannguinissamik siunertaqartuni imaluunniit suaassuseq allanngorlugu suliaritissimasuni, suaassutsikkut kinaassutsip illersugaanera EU-mi eqqartuussivimmit akuerineqarpoq. EU-mi eqqartuussinikkut suaassutsikkut kinaassutsip ataatsimut isigalugu assigiinngisitsinerup inerteqqutaaneranut ilaanerani aalajangiisumik aalajangiisoqanngikkaluartoq, suaassutsikkut kinaassutsip EU-p naligiissitaaneq pillugu maleruaqassiaani illersugaasinnaasutut EU-mi kommissionimit nalilivigineqarpoq.

Danmarkimi inuit nalagaaffimmit inuiaqatigiinnilu namminersortumik ingerlataqartunit assigiinngisitaanermut illersugaapput. Tamanna suliffinni suliffiillu avataanni suaassutsikkut kinaassuseq, suaassutsimik takutitsineq suaassutsikkullu ilisarnaatit tunngavigalugit pisortat suliffeqarfiilluunniit immikkoortitseqqusaannginnerannik isumaqarpoq.

Immikkoortitsisoqarsinnaanerani inerteqqut nalinginnaasumik ininik assersuutigalugu atisaajartarfinnik aalajangersimasumik aqqisuussinissamik pissusaaffeqarnermik nassataqanngilaq. Taamaattorli aalajangersimasumik pisariaqartitsisoqaleraangat naammaginarumik nalimmassaasoqarnissaa piunarsaqaataalluni. Taamaalilluni unammilligassaasinnaajumaartussat aqqiagiilluni aqqiivigineqartassapput. Pissusaffiup

tamatuma annertussusaanut pisoq aalajangersimasoq apeqqutaassaaq, maannamuugallartorlu ikittuinnarnik aalajangiisoqarpoq. Taamaallit atisaajartarfinnut, kinaassusersiutinik atuinermut parnaarussivinnullu tunngasut immikkut apeqqutaalerput.

Atisaajartarfii

Inunnguutsimit akerliusumik suaassuseqartutut misigisut atisaajartarfinnut suaassuseq tunngavigalugu immikkoortitikkanut periarfissaqarnerannut tunngatillugu pisoqalerpat, tamanna aaqqiagiilluni aaqqiivigineqartassaaq. Atuisut allat kannguttartuunerat eqqarsaatigalugu, assersuutigalugu arnap inunnguutsimit akerliusumik suaassuseqartutut misigisup ilaatigut arnat atisaajartarfiannik atuisinnaanginnera pissusissamisoorsinnaavoq pisariaqarsinnaallunilu. Taama pisoqarsinnaanera naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartut aalajangiinerni nr. 9110-mi aamma nr. 9383-mi isummerfigaat. Suliani taakkunani marlunni naluttarfiup arnamik inunnguutsimit akerliusumik suaassuseqartutut misigisumik ilaqtariit atisaajartarfiannut inunnullu innarluutilinnut atisaajartarfinnut innersuussinerata, naligiissitaaneq pillugu inatsimmut akerliuneranik apeqqummut tunngassuteqarpoq. Aalajangiisartut naliliinerat naapertorlugu immikkut naliliineq tunngavigalugu kannguttartuunerlu eqqarsaatigalugu, naammagittaalliuuteqartup arnat atisaajartarfiat atorsinnaangilaa. Tamatumunnga atatillugu naluttarfik atisaajarfissamik allamik naammagittaalliuuteqartumut neqeroornikkut sapinngisamik pitsaanerpaamik aaqqiissuteqarniarsimavoq. Taamaammat naammagittaalliuuteqartup arnat atisaajartarfianni atisaajarsinnaanginnera inatsimmut akerliunngilaq.

Kinaassusersiutit

Inunnguutsimit akerliusumik suaassuseqartutut misiginermut kinaassusersiut kukkusoq atornerpat, tamannalu inuttaata inuttut naleqassusaanik innarliiniarneruppat inuttaanullu sioorasaarineramik, akeqqersimaarnermik, nikassaanermik, ajukkunnermik imaluunniit nuanniitsumik pilersitsiniarneruppat sunniiniarneruppalluunniit tamanna assigiimmik pineqarnissaq pillugu inatsisinut akerliussinaavoq. Akerlianik kinaassusersiut eqqunngitsoq atornerqarsimappat nalinginnaasumik oqaatsinik atuinermi oqartoorneruinnarpat assigiinngisitaanerup inerteqqutaaneranut akerliussaaq. Suliami naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartuneersumi, ilaqtariinnut siunnersorti angajoqqaamut suaassusaa nammineq misigisaanut naapertuutsumut, taamanikkut arnat ateqalereersimasumut, arnat ateqartumut, arnat inuttut normoqartumut arnatullu atisaqartumut angutaaneraanera angutaagallaramilu aqqanik atuinera, nikassaanerusoq taamaallunilu assigiinngisitsinerusoq aalajangiisartut naliliipput.

Paarnaarussiviit

Eqqartuussanik angutitut arnanullu immikkoortunut inissiisarnerit, pingaarnertut inuttut normu, tassalu parnaarussap inatsisitigut suaassusaa tunngavigalugu pisarput. Parnaarussap inatsisitigut suaassusaa parnaarussap suaassutsikkut kinaassusaanit aamma/imaluunniit inunnguutsiminik suaassusaanit allaappat inissiinissamat ataasiakkaani aalajangersimasumik naliliineq tunngavigineqassaaq. Naliliinermi tamatumani inuup pineqartup paarnaarussallu allat eqqarsaatigalugit isumannaallisaanissaq ilanngunneqarsinnaassaaq.

Tamanna tunngavigalugu ataatsimiititaliamit ersersikkusunneqarpoq inatsisissatut siunnersuummi siunertarineqartoq ataatsimiititaliamit tapersorsorneqarmat, tassalu assigiinngisitsinernik akiuniarnissaq kiisalu naligiimmik pisinnaatitaaffeqarnissap periarfissaqarnissallu qulakkeernissaat. Inatsisip piviusunngortinneqarnissaa eqqarsaatigalugu ineriartornermut malinnaanissaq pingaaruteqartoq ataatsimiititaliaq aamma isumaqarpoq. Taamaattumik inatsisip qanoq atorneqarnera pillugu Inatsisartunik malinnaatitseqqullugit Naalakkersuisut kaammattorneqarput.

Naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartut qanoq katiterneqartariaqarnersut Inatsisinut Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnermini ilaatigut oqaluuseraa.

Inatsisissatut siunnersuut Naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartunik matuma kinguliani allassimasunik inuttalinnik pilersitsinissaq pillugu aalajangersakkanik imaqarpoq, tak. § 22, imm. 1-4:

Aalajangiisartut 1-imik siulittaasoqarput aammalu 4-nik allanik ilaasortaqlutik.

Naalakkersuisut siulittaasoq, inatsisilerinikkut ilinniagartuutut angusilluni soraarummeersimasoq, Nunatta eqqartuussisuanit inassuteqarneq malillugu, toqqassavaat.

Naalakkersuisut kattuffinnit, peqatigiiffinnit, sullissivinnit il.il. inassuteqaatit malillugit Naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartunut ilaasortat toqqassavaat. Inassutigineqartut suliassaqarfinni Inatsisartut inatsisaanni matumani sammineqartuni ataatsimi arlalinniluunniit suliatigut uppersarneqartunik ilisimasaqassapput, aalajangiisartut taamaalillutik taamaattoqarsinnaatillugu tunngavissaatinneqartunik § 4-mi taaneqartunik tamanik ataatsimut ilisimasaqassapput.

Naalakkersuisut Naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartut katitigaaneranni, suaassutsit aappaanniittut annerpaamik ilaasortamik ataatsimik amerlanerutillugit, toqqassapput.

Aalajangiinerit innuttaasut inatsisitigut isumannaatsuunissaat eqqarsaatigalugu qaffasissumik pitsaassuseqarnissaannik qulakkeerisumik katiterinissap qulakkeerneqarnissaa Inatsisinut Ataatsimiititaliamit pingaartinneqarpoq. Tassunga atatillugu ataatsimiititaliap erseqqissaatigissallugu kissaatigaa Naligiissitaanissaq pillugu aalajangiisartunut inassutigineqartut tamatigoortumik katitigaasariaqartut, taamaattumillu ilaatigut tamanna pissutigalugu inuit ataasiakkaat Naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartuni ilaasortassatut imminnut inassutiginissaminnut allanilluunniit inassuteqarnissaminnut aamma periarfissaqartinneqassasut.

Aammattaaq aaqqissuussinerup sunniuteqarluartup aningaasaqarnikkullu isumatusaarfiusup anguniarneqarnissaa pingaaruteqartoq Inatsisinut Ataatsimiititaliaq isumaqarpoq.

Taamaattumik Naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartut katitigaanerat allatseqarfimmillu sullinneqarnerat sunniivigeqatigiinnissaq anguniarlugu aalajangiisartunut allanut siunnersuisoqatigiinnullu ataqatigiissillugit sapinngisamik aaqqissuunneqartariaqarput.

Sammineqartup suussusia eqqarsaatigalugu Naligiissitaaneq pillugu aalajangiisartut atuunnerat pillugu ammalluinnartuunissamik qulakkeerinequllugit Naalackersuisut Inatsisinut Ataatsimiititaliamit kaammattorumaneqarput. Aalajangiisartut aalajangigaat innuttaasut taamaalillutik nittartakkakut ilaatigut iserfigisinnaassavaat.

Kalaallisut oqaasillit suliffeqarnermi immikkoortinneqannginnissaat qanoq qulakkeerineqarsinnaanersoq Inatsisinut Ataatsimiititaliamit aamma oqaluuserineqarpoq. Tassunga atatillugu Inuutissarsiornermut, Niuernermut, Aatsitassanut, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiissitaanermullu Naalackersuisumit nassuiaammik ataatsimiititaliaq pissarsiniarpoq.

Inatsisissatut siunnersuummi § 8, imm. 3-p kiisalu tamatumunnga nassuiaatit allanngortinnissaat siunertarineqartumut naapertuussinnaasoq naalackersuisup nassuiaammik siunnersuutigaa.

Aalajangersagaq assersuutigalugu ima oqaasertaliorneqarsinnaavoq:

” Imm. 3. §§ 4-imiit 7 ilanngullugu aamma § 15 apeqqutaatinnagit, atorfinitsitaanermi atugassarititaasuni kalaallit oqaasiisa atorneqarnissaat pillugit piumasaqaatinik aalajangersaasoqarnissaanut Inatsisartut inatsisaat manna akornutaanngilaq.”

Aalajangersakkamut nassuiaatit assersuutigalugu ima oqaasertalerneqarsinnaapput:

”Inatsisartut inatsisaata assigiinngisitsinissamut inerteqquteqarnera, qinnuteqartunut kalaallisut oqaasilinnut salliutitsinissamut akornutaassannginnera aalajangersarneqassasoq, siunnersuutigineqarpoq.”

Oqaasertaliornerit taakku atorlugit inatsimmi assigiinngisitsinissamut malittarisassanut akerliunngitsumik sulisisit atorfinitsitsinerminni sulisitsinerminnilu kalaallisut oqaasilinnik salliutitsinissaq aalajangersinnaassavaat.

Tamanna tunngavigalugu allannguutissat siunnersummik saqqummiussequllugit Naalackersuisut kaammattorneqassasut ataatsimiititaliami amerlanerussuteqartut aalajangerpaat.

Siunnersuutip aningaasaqarnikkut kingunerisassai

Siunnersuutip piviusunngortinneratigut aningaasaqarnikkut kingunerisassat siunnersuummut nalinginnaasumik oqaaseqaatit ataanni nassuiaatigineqarput.

Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

- Tamanna tunngavigalugu aammalu allannguutissatut siunnersuummik, matuma kinguliani taaneqartumik, saqqummiussisoqarnissaanik amerlanerussuteqartut kaammattuutaannik Naalakkersuisut malinninnissaat naatsorsuutigalugu inatsisissatut siunnersuut Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutitut saqqummiussa at ilanngullugu akuerineqassasoq ataatsimiititaliami **amerlanerussuteqartut Inuit Ataqatigiinneersut Siumumeersullu** inassutigaa.
- § 8, imm. 3-mut allannguutissatut siunnersuut matuma kinguliani allassimasoq Naalakkersuisunit saqqummiunneqaqqullugu **amerlanerussuteqartut Inuit Ataqatigiinneersut Siumumeersullu** kaammattuutigaat:
Imm. 3. §§ 4-mit 7-mut aammalu § 15 apeqqutaatinnagit atorfinitsitaanermi atugassarititaasuni kalaallit oqaasiisa atorneqarnissannik piumasaaqatiniik aalajangersaanissamut Inatsisartut inatsisaat manna akornutaanngilaq.

Ataatsimiititaliap taama oqaaseqaateqarluni isumaliutissiisummilu allassimasutut paasinnil-luni inatsisissatut siunnersuut aappassaaniigassanngortippaa.

Anders Olsen
Siulittaasoq

Mette Arqe-Hammeken
Siulittaasup tullia

Harald Bianco

Asii Chemnitz Narup

Kuno Fencker